

Гранкіна Валентина Ігорівна,
викладачка кафедри кримінально-правових
дисциплін, факультету № 2 Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького
державного університету внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Анотація: у статті здійснено огляд такого кримінологічно-значущого, небезпечного транснаціонального явища, як торгівля людьми. Тематика має надзвичайно актуальний характер на тлі міграційних процесів, спричинених військовою агресією Російської Федерації.

Ключові слова: злочинність, транснаціональна злочинність, торгівля людьми.

Abstract: the article reviews such a criminologically significant and dangerous transnational phenomenon as human trafficking. The topic is extremely relevant against the background of migration processes caused by the military aggression of the Russian Federation.

Keywords: crime, transnational crime, human trafficking

Торгівля людьми це форма сучасного рабства та порушення прав людини яка не втрачає своєї актуальності у кожній країні світу навіть у ХХІ столітті. Національні нормативно-правові акти визначають торгівлю людьми як здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи [1]. В.В. Пясковський зазначає, що торгівля людьми – це певна детермінована система дій торгівців людьми з підготовки, виконання та приховання злочину, а також щодо використання результатів злочинної діяльності [2, с. 71].

Жертвами торгівлі людьми можуть стати чоловіки, жінки й діти, однак у більшості випадків ними стають молоді жінки й дівчата, які піддаються експлуатації. Серед основних причин, що сприяють вчиненню таких злочинів експерти називають бідність і гендерну нерівність – фактори, що перешкоджають отриманню освіти, гідному працевлаштуванню й отриманню впевненості у майбутньому. Згідно з відкритими даними Україна виступає як країна-постачальник та країна-транзитер молодих жінок і дітей, як найбільш вразливих верств населення, з метою залучення їх до секс-індустрії розвинутих країн Центральної та Західної Європи, а також держав азіатсько-тихоокеанського регіону. Головними країнами призначення «живого

товару», як правило, є країни Західної Європи (ФРН, Італія, Іспанія, Бельгія), а також Туреччина, Греція, Ізраїль, США, Об'єднані Арабські Емірати, Португалія, Єгипет, Франція, Словаччина, Лівія, Румунія, Австрія, Японія, Швейцарія тощо (за даними слідчих органів України, всього виявлено жертв торгівлі у 57 країнах світу) [3, с. 82]. У 2021 році Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні (далі – МОМ) ідентифікувало і надало допомогу понад тисячі постраждалих від торгівлі людьми – чоловікам, жінкам і дітям. Ця кількість – лише верхівка айсбергу, адже багатьох постраждалих від торгівлі людьми не вдається ідентифікувати, тож вони не отримують допомоги. За даними опитування, проведеного МОМ, у 2019–2021 роках від торгівлі людьми постраждало 46 000 українців. Минулого року 18 % опитаних МОМ респондентів зазначили, що готові прийняти неофіційну і ризиковану пропозицію роботи за кордоном, а третина були готові зробити це безпосередньо в Україні [4].

Зазвичай відповідна злочинна діяльність провадиться не одноособово, а у групах. Ці групи відрізняє високий рівень організації, наявність детально розробленої схеми кримінального бізнесу торгівлі людьми, чіткий розподіл функцій учасників відповідно до етапів реалізації кримінально-протиправного наміру. Загалом чим більш розгалужена структура організованих груп та злочинних організацій, тим більше суб'єктів задіяно в механізмі кримінально-протиправної діяльності, і тим складніше виявити й розкрити кримінальні правопорушення даного виду. Слід зауважити, що при всьому різноманітті суб'єктів у механізмі злочинної діяльності (залежно від віку, освіти, життєвого досвіду, рольових функцій у суспільстві) їх об'єднує єдине – корислива мотивація злочинних діянь. Учасники торгівлі людьми, ризикуючи власним усталеним способом життям, готові на все заради отримання вигоди, оскільки «живий товар» приносить колосальний надприбуток. Дослідження кількісного та якісного складу засуджених за торгівлю людьми показало, що серед торговців переважають чоловіки (65,5 %). Вік таких осіб різний, але, як правило, знаходиться в двох діапазонах: від 18 до 30 років (44,8 %) і 30 до 50 років (44,8 %). Як показує аналіз статистичних даних торговці людьми це люди з уже сформованим характером, переконаннями, деформованими моральними принципами і ціннісними орієнтирами [5, с. 1010]. Складність виявлення кримінальних правопорушень вчинених організованими групами пов'язана з рівнем її організації, згуртованості й технічної оснащеності. При цьому в усьому світі злочини, вчинені організованою злочинністю, визнаються найнебезпечнішими у людському суспільстві [5, с. 1013].

Крім того проблема торгівлі людьми постає в нашій державі надто гостро з огляду на військову агресію Російської Федерації. Згідно з даними ООН станом на 18 березня, понад 3 мільйони осіб

були змушені виїхати з України до сусідніх держав, включно зі 162 000 громадян третіх країн. Принаймні 1,9 мільйона осіб зазнали переміщення всередині країни [6]. Попри те, що випадки, пов'язані з торгівлею людьми, складно ідентифікувати під час масового переміщення людей, попередні повідомлення всередині України та за її межами свідчать про те, що торговці людьми готуються скористатися вразливістю тих, хто змушений покинути Україну. Міжнародна організація з міграції звертає увагу на зростання випадків роз'єднання сімей, появу дітей, які переміщуються без супроводу батьків або зазнали роз'єднання з родичами, а також імовірність випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом [7].

Отже, торгівля людьми – кричуще кримінальне правопорушення, яке грубо порушує закріплені та гарантовані Конституцією України права людини. Вчиняється здебільшого при умисній спільній участі декількох осіб, причому суб'єктність (як потерпілого так і злочинця) не залежить від гендеру. Має притаманні виключно певному виду кримінальних правопорушень кримінологічно-значущі ознаки.

Список використаних джерел

1. Про протидію торгівлі людьми: закон України від 20 вер. 2011 р. № 3739-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>.
2. Пясковський В.В. Поняття та криміналістична характеристика торгівлі людьми. Вісник прокуратури, 2003. № 5. с. 69-75
3. Ахтирська Н.М. Торговля людьми в Україні: про що свідчить судова практика. Київ, 2006. 83 с.
4. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці. Торговля людьми – це не міф, це реальність! Через війну Росії проти України зростають ризики торгівлі людьми. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/torhivlia-liudmy-tse-ne-mif-tse-realnist-cherez-viinu-rosii-proti-ukrainy-zrostaiut-ryzyky-torhivli-liudmy/>.
5. Yevgen Golovin. The Identity of the Offender as an Element of Forensic Characteristics of Crimes Related to Human Trafficking. Trajectory Nauki = Path of Science. 2021. Vol. 7. No 8 p.1009-1015
6. Міжнародна організація з міграції. URL: <https://www.iom.int/migration-sustainable-development-and-2030-agenda>.
7. ООН допомагає захистити українських біженців від торговців людьми. URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/04/1421832>.